

שלי שלי ושלך שלך

ד"ר בריינה יוכבד לוי, בית מדרש 18

1. **למדנה את המשנה הבאה עם דברי הפרשנים. כיצד ניתן להגדיר מידה בינונית כמידת סדום?**

משנה מסכת אבות פרק ה, י

ארבע מדות באדם :

האומר שלי שלי ושלך שלך זו מדה בינונית, ויש אומרים זו מדת סדום.

שלי שלך ושלך שלי, עם הארץ

שלי שלך, ושלך שלך, חסיד

שלי שלי ושלך שלי, רשע

הרב **משה אביגדור עמיאל (1883-1946), רבה הראשי של תל-אביב-יפו**

האומר: שלי שלי ושלך שלך - זו מידה בינונית: "חברה שיחידה ("האומר", לשון יחיד) אומרים: "שלי שלי ושלך שלך" - כל אחד יעשה רק לביתו שלו, היא חברה שמידותיה "בינוניות" המה, שכן בחברה טובה כל אדם מוכן לתת משלו גם לאחרים ואינו שומר כל ממונו רק לטובת עצמו. אבל "יש אומרים" - לשון רבים - כאשר מידה זו של אנוכיות הופכת להיות נחלת הכלל, הרי "זו מידת סדום". חברה כזו אינה יכולה לעמוד ולהתקיים אפילו שעה אחת.

2. **כיצד התוספתא תורמת להבנת המשנה? וכיצד מחזקת את ההשקפה בדברי אברבנאל המבטא את הבסיס ל"קבוץ מדיני" - חברה מתוקנת?**

תוספתא מסכת בבא קמא (ליברמן) פרק ב, פרק יג.

מעשה באחד שהיה מסקל מתוך שדהו ונתן לרשות הרבים. היה חסיד אחד רודפו אמר לו מפני מה אתה מסקל מתוך שאינו שלך ונותן לתוך שלך? שחק עליו. לאחר זמן נצטרך אותו האיש ומכר את שדהו, והיה מהלך באותו מקום ונתקל. אמר: לא לחנם אמר לי אותו האיש הרי אתה מסקל מתוך שאינו שלך לתוך שהוא שלך?

אברבנאל נחלת אבות פרק ה' משנה יא:

והקבוץ המדיני יצטרך להעזר בו בני אדם ולהואיל זה לזה...ר"ל שאמר רבי חייא לאשתו שתקדים לתת לעניים פת צדקה קודם שישאלוהו כדי שגם כן יקדימו אותו לתת לבניהם. והיא הישיבתו וכי קללה אתה נותן לבני. ואז אמר לה שפסוק מלא הוא. **כִּי בְגִלְל הַדָּבָר הַזֶּה יִבְרָכֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ**, שגלגל חוזר בעולם מי שהוא היום עשיר מחר יהיה חסר לחם או בנו או בן בנו ויצטרך אל הבריות. (שבת קנא, ע"ב) והמקובץ לא יתקיים כי אם שאיש את רעהו יעזור ולאחיו יאמר חזק. ולכן אמרו חז"ל זה נהנה וזה אינו חסר כופין אותו במידת סדום... ושורש השלימות בזה הוא ב"ואהבת לרעך כמוך".

3. **המנהג הבא הוא במהותו ההפך ממידת סדום. הא כיצד?**

הרב רפאל כדיר צבאן, פירוש 'ויגידו למרדכי' להגדה של פסח, מגיד דבריו ליעקב: הגדה של פסח לרב רחמים חי חויתא הכהן, דפוס צבאן, ג'רבא תש"ו:

הא לחמא וכו', מנהג ישראל תורה הוא, שנוהגים לסבב הקערה של הסדר על ראש המסובין כשאומרים פסקא זו. ואפשר לומר דנתייסד מנהג זה רמז למה שנאמר בגמרא: 'אמר לה רבי חייא לדביתהו [לביתו - אשתו] אקדימי ריפתא לעניא [הקדימי לו לחם] וכו'. אמרה לו מילט קא ליטתת להו [אמרה לו: האם אתה מקלל אותם]? אמר לה גלגל הוא שחוזר בעולם'. (שבת קנא ע"ב) ועל כן כשרוצה הבעל הבית לקרוא לעניים ולאמר 'כל דכפינ ייתי וייכול וכל דצריך וכו'', פן ואולי יאמר כן בפיו ובשפתיו ולבו בל עמו - על זה אנחנו מחזקים את לבו בזכרון זה של סיבוב הקערה, שיזכור שגלגל הוא שחוזר בעולם וגם עליו יעבור כים ואולי יצטרך לחוג חג הפסח אצל אחרים.